

تاریخچه راهنمایی و مشاوره در ایران

بخش سوم

اسلامی مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفت. پس از انجام مطالعات و بررسی‌های لازم، در مورد وظایف مشاوران تجدید نظر به عمل آمد و در سال تحصیلی ۵۹ - ۵۸ مطابق بخشنامه شماره ۵۸/۵/۳۱، برنامه معلم مشاور اجرا شد. به موجب بخشنامه مذکور، بدون ایجاد تغییر اساسی در کار و برنامه راهنمایی، ساعات کار مشاوران به ۱۲ ساعت تدریس و ۱۰ ساعت مشاوره تغییر کرد.

در اواخر سال تحصیلی ۵۹ - ۵۸ یعنی در تاریخ ۵۹/۳/۵ تصمیم گرفته شد که تا زمان تهیه طرح‌های اجرایی هماهنگ با هدف‌های انقلاب، برنامه‌های راهنمایی و مشاوره حذف شود و مراکزی که تحت عنوان مراکز راهنمایی و مشاوره به وجود آمده بود، تعطیل گردد.

در سال ۶۰ - ۵۹ طرح اشتغال مربیان تربیتی به عنوان سربازان انقلاب در مدارس شکل گرفت و رسماً به اجرا درآمد. برنامه امور تربیتی به تدریج متوجه برنامه مشاوره و راهنمایی در مدارس گردید. در سال ۱۳۶۴ در مناطق مختلف آموزش و پرورش مراکزی تحت عنوان "هسته‌های مشاوره و راهنمایی" تأسیس شد.

احساس نیاز به امر راهنمایی و مشاوره و لزوم فعالیت افرادی به عنوان "مشاور" در دستگاه آموزش و پرورش به قدری خودنمایی کرد که شورای عالی برنامه‌ریزی در اردیبهشت‌ماه ۱۳۶۷ تصویب کرد که افرادی در سطح کارشناسی و کارشناسی ارشد به عنوان مشاور تعلیم ببینند تا بتوان از وجود آنان در امر راهنمایی و مشاوره در آموزش و پرورش

همان‌طور که خوانندگان محترم استحضار دارند، در مورد احساس نیاز و تهیه مقدمات برای ایجاد و اجرای برنامه‌های راهنمایی و بالاخره برنامه‌های راهنمایی و مشاوره قبل از پیروزی انقلاب اسلامی مطالبی گفته شد. اینک به برنامه‌های راهنمایی و مشاوره و سیر تطور آن بعد از انقلاب می‌پردازیم.

راهنمایی و مشاوره بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران

برنامه راهنمایی و مشاوره بعد از به ثمر رسیدن انقلاب، مثل بسیاری از برنامه‌های دیگر، با توجه به هدف‌های جدید انقلاب

مشاور در مدارس کاملاً ضروری به نظر می‌رسد. در این طریق، همان‌طور که در بالا اشاره شد، وزارت آموزش و پرورش اقدام به تربیت و تعلیم مشاورانی کرده است که حداقل در سطح تمام دبیرستان‌ها بتوانند به ارشاد و راهنمایی دانش‌آموزان در زمینه‌های مختلف بپردازند و خدمات مشاوره‌ای ارائه دهند.

از آن جا که مشاوره از دیر باز در زندگی انسان‌ها به دلایل گوناگون مورد نیاز بوده و تنها اختصاص به دانش‌آموزان نداشته است، لذا در هر زمان با ساختارهای متفاوت و متناسب با ضرورت‌های عصر خود وجود داشته است. در حال حاضر نیز رشد شتابان جوامع بشری در زمینه‌های علمی، تکنولوژیکی و فرهنگی و گسترش پدیده‌هایی چون مهاجرت، جنگ، فقر و پی آمدهای آسیب‌زای آن‌ها، نیاز به مشاوره را به عنوان ضرورتی اجتناب‌ناپذیر مطرح می‌سازد.

در کشور ما علاوه بر عوامل بالا، افزایش جمعیت و جوان بودن آن خصوصیتی است که

استفاده کرد. این دوره‌ها در دانشگاه تربیت معلم و چند دانشگاه دیگر کشور ایجاد شد و هم اکنون دانشکده‌های مختلف و مراکز آموزش عالی فرهنگیان با تمام ظرفیت در مورد تأمین مشاوران فعالیت می‌کنند.

با اجرای نظام جدید آموزشی در دبیرستان‌ها، برای راهنمایی دانش‌آموزان به رشته‌های مختلف تحصیلی و حل مسائل و مشکلات روانی، عاطفی، اجتماعی و اخلاقی آنان، وجود مشاوران بیش از پیش احساس شد و مقرر گردید در همه دبیرستان‌ها مشاوران حضور داشته باشند تا بتوانند نسبت به راهنمایی تحصیلی دانش‌آموزان اهتمام ورزند.

ضرورت راهنمایی و مشاوره

برای به کارگیری علائق و استعدادها، دانش‌آموزان و به منظور ایجاد ارتباط مطلوب با محیط، راهنمایی شغلی، انتخاب رشته مناسب تحصیلی و حل مشکلات و مسائل عاطفی - روانی دانش‌آموزان، وجود فردی به عنوان

صورت جدید گسترش داده و دنبال کرده است. در ضمن اجرای برنامه‌ها این نتیجه به دست آمده است که مشکلات والدین دانش‌آموزان در زمینه‌های روابط عاطفی - روانی اعضای خانواده، حقوق خانواده، تعلیم و تربیت کودکان، رفتارهای ضداجتماعی بعضی از افراد خانواده و سایر زمینه‌ها آن قدر زیاد و در عین حال پیچیده و متنوع است که مدرسان خانواده نمی‌توانند از عهده پاسخگویی و راهنمایی خانواده‌ها در همه این موارد برآیند. لذا چاره‌ای جز دلالت این قبیل اولیا به مراکز راهنمایی و مشاوره خانواده نیست. بدین مناسبت سازمان مرکزی انجمن اولیا و مربیان جمهوری اسلامی ایران تصمیم گرفت برای حل مشکلات این قبیل والدین مراکزی تحت عنوان "مراکز راهنمایی و مشاوره خانواده" در سراسر کشور ایجاد کند و با به کار گماردن مشاوران تحصیل کرده، مجرب، متعهد و متأهل گرهی از مشکلات اولیای دانش‌آموزان باز کند و در نتیجه محیطی مناسب برای رشد همه جانبه دانش‌آموزان فراهم نماید. خوشبختانه انجمن در این راه موفق شد و توانست در سرتاسر کشور بیش از نود (۹۰) مرکز فعال تأسیس کند. از طرف دیگر همگام با گسترش آموزش خانواده و دریافت خدمات مشاوره‌ای در مراکز راهنمایی و آموزش خانواده و بالا رفتن سطح دانش و بینش اولیا در اثر اخذ اطلاعات و توجه به رشد همه جانبه فرزندان - مخصوصاً در زمینه‌های تربیتی و آموزشی - والدین روز به روز بیش‌تر از پیش به این مراکز توجه کردند.

۲- صدای مشاور و مراکز حضوری بهزیستی :
 معاونت پیشگیری سازمان بهزیستی در سال

جامعه را با مشکلات بیش‌تری روبه‌رو می‌کند، و این مسأله موجب می‌شود که ضرورت مشاوره افزون‌تر شود. بدین لحاظ مشاوره را حداقل در سه زمینه اساسی می‌توان مورد توجه قرار داد:

۱- نیاز به آگاه‌سازی و دادن اطلاعات لازم درباره مسائل مختلف که بیش‌تر جنبه راهنمایی و پیشگیری دارد.

۲- نیاز به ارائه راه‌کارهایی در مورد حل مشکلات مختلف افراد و کمک به آنان.

۳- نیاز به مداخله و کمک در بحران و به عبارت دیگر کمک به افرادی که دچار مشکلات شدید عاطفی، روانی و اجتماعی شده‌اند، به قسمی که آن مشکل ممکن است به آنان آسیب‌های جبران‌ناپذیری وارد کند. مشکل این قبیل افراد با مشکلات عادی و روزمره متفاوت است و نیاز به راه‌کارها و مهارت‌های مشاوره‌ای خاص دارد.

در سال‌های اخیر ضرورت خدمات مشاوره‌ای در کشور ما موجب شده که مشاوره و راهنمایی دیگر منحصر به مدارس نباشد و خدمات مشاوره و راهنمایی به صورت‌های مختلف در دسترس همگان قرار گیرد.

وضعیت راهنمایی و مشاوره در حال حاضر

۱- مراکز راهنمایی و مشاوره خانواده انجمن اولیا و مربیان:

در سال‌های اخیر انجمن اولیا و مربیان به منظور بالابردن سطح دانش خانواده‌ها در زمینه تعلیم و تربیت دانش‌آموزان، برنامه‌هایی تدوین کرده، کتاب‌ها و مطالبی برای آموزش اولیا برگزیده و موضوع آموزش خانواده را به

۳- کلینیک‌ها و مراکز مشاوره تحت نظر مرکز

ملی جوانان:

شورای عالی جوانان وابسته به نهاد ریاست جمهوری به منظور رفاه جوانان طرحی تهیه کرد و به موجب این طرح مشاوران واجد شرایط را ترغیب نمود که با تأسیس مراکز خصوصی نسبت به ارائه خدمات مشاوره‌ای اقدام کنند. این مراکز از سال ۷۴ فعالیت خود را آغاز کرده‌اند و اینک تحت نظارت مرکز ملی جوانان به کار مشغولند.

در حال حاضر ارائه خدمات مشاوره‌ای در سه بخش دولتی، نیمه خصوصی و خصوصی انجام می‌گیرد.

- بخش دولتی شامل مراکز مشاوره انجمن‌های اولیا و مربیان، هسته‌های مشاوره مناطق آموزش و پرورش و مراکز حضوری سازمان بهزیستی است که با هزینه‌ای کم و ناچیز به ارائه خدمات مشاوره‌ای می‌پردازند و تعداد آن‌ها نسبت به نیاز مردم، به خصوص در شهرهای بزرگ، بسیار کم است.

- بخش نیمه دولتی که شامل مراکز مشاوره فرهنگسراها و دانشگاه‌هاست که این مراکز هم به علت محدود بودن، جوابگوی نیازهای مردم نیستند.

- بخش خصوصی هم به علت هزینه بالایی که دارد پاسخگویی نیازهای افراد کم درآمد جامعه نیست، چون ممکن است برای حل یک مشکل نیاز به مشاوره در جلسات متعدد باشد که اکثر افراد از پرداخت هزینه‌های آن عاجزند.

پی‌نوشت:

۱- برای کسب اطلاعات بیشتر تر به خبرنامه علمی و پژوهشی صدای مشاور، شماره‌های ۱ و ۲ در مورد مشاوره تلفنی مراجعه فرمایید.

۷۲ به منظور پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی، مرکزی تحت عنوان "صدای مشاور" با دو خط تلفن تأسیس کرد تا مراجعان بتوانند مشکلات خود را به صورت تلفنی مطرح کنند و از مشاوران در حل مشکلاتشان کمک بگیرند. استقبال و توجه مردم به صدای مشاور آن چنان تعجب‌آور و غیرقابل پیش بینی بود که ساعات کار صدای مشاور از ۸ ساعت در روز به ۱۶ ساعت (۸ صبح تا ساعت ۲۴) رسید و در مدت کوتاهی دو خط تلفن به چهار و بالاخره به ۱۰ (ده) خط افزایش یافت و در حال حاضر روزانه ۱۴ ساعت (۸ تا ۲۲) جوابگویی مراجعان هستند. از آن جا که حل همه مشکلات از طریق تلفن میسر نیست، سازمان بهزیستی اقدام به تأسیس مراکزی تحت عنوان "مراکز مشاوره حضوری" کرد تا بعضی از مراجعان برای حل مشکلات از طریق تلفن، به مراکز حضوری مراجعه کنند. در حال حاضر "صدای مشاور" و "مراکز حضوری" بهزیستی در بیش‌تر استان‌ها فعالیت دارند.

یادآوری این نکته لازم است که تلفن در سال ۱۸۷۶ اختراع شد و مورد استفاده قرار گرفت، ولی در راهتمایی و کمک به افرادی که قصد خودکشی داشته و یا از تنهایی رنج می‌برده‌اند، برای اولین بار در سال ۱۹۰۵ خطوط تلفنی توسط انجمن‌های انسان دوستانه و مذهبی در لوس آنجلس و نیویورک شروع به کار کرد و از دهه ۱۹۵۰ خطوط تلفنی مربوط به والدین - کودکان، زنان کتک خورده، جوانان، حمایت از کودکان، خط تلفنی ایدز، سرطان، اعتیاد، بدرفتاری با کودکان، حقوق زن و امثال آن در کشورهای مختلف تأسیس گردید.^۱